

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა – საქართველოს, გერმანიის და აშშ-ის სამართლის დოქტრინაში

გიორგი უსტიაშვილი

შესავალი

საკორპორაციო სამართალში არსებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის და განცალკევებული სამართალსუბიექტურობის პრინციპის თანახმად, კორპორაციის პარტნიორები პასუხს არ აგებენ კორპორაციის ვალდებულებებისთვის, ხოლო კორპორაცია პასუხისმგებელი არ არის პარტნიორების ვალდებულებებისთვის. შეზღუდული პასუხისმგებლობის და განცალკევებული სამართალსუბიექტურობის პრინციპები ქმნიან ერთგვარ საკორპორაციოსამართლებრივ „საფარველს“, რომელიც ერთმანეთისგან ჰყოფს ორ სამართლის სუბიექტს — კორპორაციას და მის პარტნიორებს.¹

ზემოაღნიშნული პრინციპები საკორპორაციო სამართალში არ წარმოადგენენ აბსოლუტურ უფლებებს, მათი უგულებელყოფა ხდება კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინის მეშვეობით (ინგ. Piercing the Corporate Veil Doctrine).² აღნიშნული დოქტრინა წარმოადგენს სპეციალურ სამართლებრივ საშუალებას, რომელიც სასამართლოს, ზოგიერთ შემთხვევებში ასევე არბიტრაჟსაც, შესაძლებლობას აძლევს, გაჭოლოს კორპორაციული საფარველი და კორპორაციის ვალდებულებებისათვის მის პარტნიორებს დააკისროს პირადი პასუხისმგებლობა. პრაქტიკაში, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა ხდება შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენებისას, როდესაც პარტნიორები, კორპორაციული საფარველის გამოყენებით, ატყუებენ კორპორაციის კრედიტორებს, თავიდან ირიდებენ ვალდებულებებს, შეგნებულად აკოტრებენ კორპორაციას, სჩადიან დანაშაულს ან სხვა უკანონო ქმედებებს.

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის საკითხი საქართველოში მონესრიგებულია, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით, რომლის თანახმად, კომანდიტური საზოგადოების შეზღუდული პარტნიორი, შეზღუდული

¹ Ustiasvili G., The Impact of the Doctrine Piercing Corporate Veil on the Georgian Corporate Law, I Project Study Paper (PSP), Conducted Under the School of International Business and Entrepreneurship of the Stenbeis University Berlin, 2015, 1.

² Dictionary of Legal Terms, Fourth Edition, New York, 2008, 380.

პასუხისმგებლობის საზოგადოების, საქციო საზოგადოების და კოპერატივის პარტნიორები, საზოგადოების კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ პირადად, თუ ისინი ბოროტად გამოიყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმას.³

მიუხედავად ზემოაღნიშნული საკითხის საკანონმდებლო მონესრიგებისა, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა საქართველოში არ არის განვითარებული. აგრეთვე, იგი სამეცნიერო თვალსაზრისითაც სრულყოფილად შესწავლილი არ არის. შესაბამისად, სასამართლო პრაქტიკაც მეტად მწირია ამ თემის ირგვლივ. ქართულ სამართლის დოქტრინაში არ არსებობს ერთნაირი და ნათელი მიდგომები, რა ფაქტების და გარემოებების არსებობისას უნდა მოხდეს კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა და პარტნიორებისათვის პირადი პასუხისმგებლობის დაკისრება.

წინამდებარე სტატიაში, გერმანიის და აშშ-ს სამართლის დოქტრინის და სასამართლო პრაქტიკის მაგალითზე განმარტებული იქნება კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის არსი და მისი გამოყენების წინაპირობები. აგრეთვე, გამოთქმული იქნება პრაქტიკული რეკომენდაციები, თუ როგორ უნდა მოხდეს აღნიშნული დოქტრინის განვითარება საქართველოს სასამართლოს პრაქტიკაში.

1. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინის ზოგადი მიმოხილვა

პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი თანამედროვე საკორპორაციო სამართლის გლობალური ინსტიტუტია. პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი მოწესრიგებულია როგორც საერთო სამართლის, ისე სამოქალაქო სამართლის ქვეყნებში. პირადი პასუხისმგებლობის ერთ-ერთი ფორმაა, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა.

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა წარმოადგენს სასამართლოს პრაქტიკას, რა დროსაც კორპორაციის კრედიტორებს საშუალება ეძლევათ წვდომა ჰქონდეთ კორპორაციის პარტნიორის პირად ქონებაზე.⁴ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დროს, შეზღუდული პასუხისმგებლობის ტი-

³ იხ. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი.

⁴ Örñ P., Piercing the Corporate Veil – a Law and Economics Analysis; Faculty of Law, University of Lund, Master Thesis, 23.

ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/FWLFYP>> [20.08.2017].

პის კორპორაციის ვალდებულებები გადადის მის პარტნიორებზე და პარტნიორებს პირადი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ კრედიტორების წინაშე. შესაბამისად, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა აუქმებს საკორპორაციო სამართალში დამკვიდრებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპს.⁵

აღსანიშნავია, რომ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა არ წარმოადგენს ნათელ და ორდინალურ სამართლებრივ საკითხს. იურიდიულ ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში მასთან დაკავშირებით არ არსებობს უნიფიცირებული განმარტებები.⁶ შესაბამისად, ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ აღნიშნული დოქტრინა სასამართლო პრაქტიკაში ერთგვარი სამართლებრივი ბურუსით არის მოცული.⁷

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დროს, სასამართლო გამონაკლისს უშვებს საკორპორაციო სამართალში დამკვიდრებული ორი ფუნდამენტური პრინციპებიდან: კერძოდ, საფარველის გაჭოლვის დროს სასამართლო უგულებელყოფს შეზღუდული პასუხისმგებლობის და განცალკევებული სამართალსუბიექტურობის პრინციპებს — ამ შემთხვევებში, კორპორაციის პარტნიორები შიშვლდებიან ე.წ. სამართლებრივი „მოსასხამისგან“, რომელიც მათ იცავს კორპორაციის ვალდებულებებისგან. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის შედეგად უქმდება შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპი და კორპორაციის კრედიტორებს ეძლევათ შესაძლებლობა, თავიანთი მოთხოვნები დაიკმაყოფილონ უშუალოდ პარტნიორების პირადი ქონებიდან.⁸ შესაბამისად, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დროს კორპორაციის კრედიტორებს ეძლევათ საშუალება, კორპორაციის ვალდებულებების გამო მოთხოვნები წაუყენონ უშუალოდ მის პარტნიორებს.

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა მეტწილად ხორციელდება სასამართლოს მეშვეობით, ზოგჯერ კი, არბიტრაჟის მიერაც.⁹ საფარველის გაჭოლვას, უმეტეს შემთხვევაში, გააჩნია

⁵ იქვე.

⁶ ინჯია ბ., „გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ დოქტრინის თავისებურებები არბიტრაჟში, ჟურნალი 1 საქართველოს იურიდიული ფორმების ასოციაცია, თბილისი, 2015, 93, ხელმისაწვდომია: <<http://goo.gl/x3ZuWX>> [20.08.2017].

⁷ Örn P., Piercing the Corporate Veil – a Law and Economics Analysis; Faculty of Law, University of Lund, Master Thesis, 23.

ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/FWLFYP>> [20.08.2017].

⁸ მიგრიაული რ., შპს გაკოტრების სამართლებრივი ასპექტები (შედარებითი ანალიზი ინზოლვენციის გერმანულ სამართალთან), სადისერტაციო ნაშრომი იურიდიული მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად, თსუ, თბილისი, 2004, 24.

⁹ <<http://goo.gl/UjNLmo>> [visited 20.08.2017].

სანქციის (პასუხისმგებლობის დაკისრების) ხასიათი, ხოლო ზოგიერთ შემთხვევაში, საფარველის გაჭოლვას თან არ ახლავს პასუხისმგებლობის დაკისრების მიზანი. ამ დროს დედა კორპორაცია ახორციელებს მისი შვილობილი კორპორაციის საფარველის გაჭოლვას, რათა მოიხმაროს შვილობილი კორპორაციის ქონება, ან მიიღოს შვილობილი კორპორაციისათვის განკუთვნილი სადაზვევო ანაზღაურება ან/და სხვა სახის სარგებელი.¹⁰

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დავებზე კორპორაციის კრედიტორების მოთხოვნები შეიძლება ემყარებოდეს როგორც სახელშეკრულებო, ისე არასახელშეკრულებო, (დელიქტურ) საფუძვლებს. საერთო სამართლის ქვეყნების სასამართლო პრაქტიკაში, ამ საკითხთან მიმართებაში არ არსებობს ერთიანი მიდგომა. ზოგჯერ სასამართლოს გააჩნია მიდრეკილება, უპირატესობა მიანიჭოს სახელშეკრულებო კრედიტორებს, ზოგჯერ კი, სასამართლო უპირატესობას ანიჭებს დელიქტურ კრედიტორებს.

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა ასევე შესაძლებელია განხორციელდეს კორპორაციის მიერ ჩადენილი საგადასახადო სამართალდარღვევების, შრომის კანონმდებლობის დარღვევების, ბუნების დაცვის კანონმდებლობის დარღვევებისა და ეკოლოგიური კატასტროფების დროს.

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, შესაძლებელია დაიყოს რამოდენიმე ტიპად. მაგალითად, კორპორაციული საფარველის პირდაპირი გაჭოლვა, კორპორაციული საფარველის სამკუთხა გაჭოლვა, კორპორაციული საფარველის რევერსული გაჭოლვა, კორპორაციული საფარველის ჰორიზონტალური გაჭოლვა და კორპორაციული საფარველის ვერტიკალური გაჭოლვა. საფარველის გაჭოლვის ამგვარი კლასიფიკაცია ხდება მეტწილად საერთო სამართლის ქვეყნებში, განსაკუთრებით — აშშ-ში.

სამოქალაქო სამართლის ქვეყნებში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის კლასიფიკაცია შესაძლებელია განხორციელდეს ორგვარად: ზოგადი გაჭოლვისა და გაკოტრების დროს გაჭოლვის სახით.¹¹ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ინიციატორი კრედიტორები შესაძლოა იყვნენ ფიზიკური ან იურდიული პირები, აგრეთვე სახელმწიფოც.

და ბოლოს, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, როგორც ნესი, უმეტესწილად ხორციელდება შეზღუდული პასუხ-

¹⁰ Navarro J., The piercing of the corporate veil in Latin American jurisprudence, with specific emphasis on Panama, Unpublished Doctoral thesis, City University London, 2013, 28.

¹¹ Vandekerckhove K., Piercing the Corporate Veil, European Company Law, Kluwer Law International, Volume 4, Issue 5, 2007, 191.

ისმგებლობის სამენარმეო ორგანიზაციებზე — კორპორაციებზე (შპს, სს, კოოპერატივი, კომანდიტური საზოგადოება და ა.შ.). მაგრამ პრაქტიკაში არსებობს გამოწვევებიც, როდესაც კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა შესაძლებელია განხორციელდეს არასამენარმეო ორგანიზაციების მიმართაც.¹²

2. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა აშშ-ის სამართლის დოქტრინაში 2.1. ზოგადი მიმოხილვა

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინის ჩამოყალიბება და განვითარება განხორციელდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში. შესაბამისად, აღნიშნულ დოქტრინას ხანგრძლივი ისტორია გააჩნია აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში. მაგალითად, აშშ-ში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ერთ-ერთი პირველი საქმე იყო 1809 წლის 15 მარტს - *Bank of U.S. v. Devaux* წინააღმდეგ.¹³ აღნიშნული პერიოდიდან მოყოლებული, ამერიკის სასამართლოები ფართოდ იყენებენ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინას პრაქტიკაში.¹⁴

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა აშშ-ში ნორმატიულად არ არის მონესრიგებული. აღნიშნული საკითხის განვითარება ძირითადად დაკავშირებულია სასამართლო პრაქტიკასთან. სასამართლოს სხვადასხვა გადაწყვეტილების შედეგად განისაზღვრა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის წინაპირობები (გარემოებები), კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის მხარდამჭერი ტესტები (თეორიები), კრედიტორების სახეები, გაჭოლვის ტიპები და ა.შ.

აშშ-ში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა უმეტესწილად წესრიგდება შტატების სასამართლოს დონეზე. თითოეული შტატის სასამართლოს გააჩნია თავისი მიდგომა აღნიშნული საკითხის ირგვლივ. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის პრაქტიკის უნიფიცირებას ახდენს აშშ-ს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკა, რომელსაც აღნიშნული თემის ირგვლივ შემუშავებული აქვს ერთიანი სტანდარტები.

¹² Caudill Matthew D., Piercing the Corporate Veil of a New York Not-For-Profit Corporation, *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, Volume 8, Issue 2, Article 4, 2003.

¹³ Figueroa D., Comparative Aspects of Piercing the Corporate Veil in the United States and Latin America (September 18, 2012), 710. ხელმისაწვდომია: <<http://goo.gl/paOlt5>> [20.08.2017].

¹⁴ იქვე, 687.

მიუხედავად იმ გარემოებებისა, რომ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დავები აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში ძალზე ხშირია,¹⁵ იგი მაინც მიიჩნევა საკორპორაციო სამართლის ერთ-ერთ ყველაზე პრობლემურ და ამავდროულად, ბუნდოვან ინსტიტუტად.¹⁶

აშშ-ს საკორპორაციო სამართლის თანახმად, კორპორაცია მიიჩნევა დამოუკიდებელ სამართლის სუბიექტად, რომელიც განცალკევებულია მისი დირექციის და ოფიცრებისგან.¹⁷ კორპორაციის ვალდებულებები განეკუთვნება კორპორაციის პასუხისმგებლობას და არა მისი პარტნიორების პასუხისმგებლობას.¹⁸ შესაბამისად, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა წარმოადგენს გამონაკლისს ზემოხსენებული ზოგადი პრინციპებისგან. საფარველის გაჭოლვის დროს სასამართლო უგულებელყოფს შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპს და კორპორაციის ვალდებულებებს განიხილავს როგორც მისი პარტნიორების ვალდებულებებად და ამ გარემოების გათვალისწინებით, მათ აკისრებს პირად პასუხისმგებლობას.¹⁹

2.2. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის საფუძვლები

აშშ-ს სამართლის დოქტრინის და სასამართლო პრაქტიკის თანახმად, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის განსახორციელებლად უნდა არსებობდეს სათანადო იურიდიული და ფაქტობრივი გარემოებების ერთობლიობა (სახეზე უნდა იყოს გაჭოლვის ელემენტების არსებობა). აღნიშნულიდან გამომდინარე, კორპორაციის კრედიტორებმა საფარველის გაჭოლვის შესახებ სასამართლო დავაზე უნდა დაასაბუთონ ზემოხსენებული გარემოებების არსებობა.

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის პროცესის დასაწყებად უნდა დასაბუთდეს, რომ კორპორაცია განიცდის პარტნიორების მხრიდან გადაჭარბებულ კონტროლს და აღნიშნული კონტროლის შედეგად, კორპორაციასა და პარტნიორებს შორის აღარ არსებობს სამარტნიორივი ზღვარი, რომელიც გამომდინარეობს საკორპორაციო სამართალში დამკვიდრებული გან-

¹⁵ Vandekerckhove K., Piercing the Corporate Veil, European Company Law, Kluwer Law International, Volume 4, Issue 5, 2007, 191.

¹⁶ Thompson R. B., Piercing the Corporate Veil: An Empirical Study, 76 Cornell L. Rev. 1036 (1991), 1036.

¹⁷ იქვე.

¹⁸ იქვე.

¹⁹ იქვე.

ცალკეეებული სამართალსუბიექტურობის (შეპარატე ეგალ ერ-სონალიტყ) პრინციპიდან.

გარდა აღნიშნულისა, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვისათვის, ასევე უნდა არსებობდეს სათანადო გარემოებები, ანუ გაჭოლვის წინაპირობები. აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში ყველაზე ხშირად გავრცელებული გარემოებებია:²⁰

ა) კორპორაციის არასათანადო კაპიტალიზაცია (კორპორაციის ქვეკაპიტალიზაცია, (Undercapitalization of the Corporation). კორპორაციის არასათანადო კაპიტალიზაციის შემთხვევებში, კორპორაციას ბიზნესსაქმიანობის დაწყებისას, ან მოგვიანებით, არ გააჩნია საკმარისი კაპიტალი/ქონება, რომელიც საშუალებას მისცემს მას შესარულოს ნაკისრი ვალდებულებები;

ბ) დაკავშირებული კორპორაციის დირექციის და მენეჯმენტის ურთიერთგადაფარვა (Overlapping Management of the Corporation). აღნიშნულ გარემოებას, ძირითადად, ადგილი აქვს დაკავშირებულ და აფილირებულ კორპორაციების დროს. მენეჯმენტის გადაფარვაში იგულისხმება საერთო დირექტორი, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები, საერთო ფინანსური განყოფილება და სხვ.;

გ) პარტნიორების მხრიდან კორპორაციის „მონველვა“ (Milk-ing of the Corporation). ამ შემთხვევებში ადგილი აქვს პარტნიორების მიერ გადაჭარბებული დივიდენდების, ბონუსების ან სხვა სარგებელის მიღებას, მათ შორის, პრეფერენციული სესხების აღებას კორპორაციიდან;

დ) კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობა. აღნიშნულში იგულისხმება აქციონერთა და სამეთვალყურეო საბჭოს კრებების არ მონვევა/პროცედურის იგნორირებით მონვევა ან/და განხორციელებული ცვლილებების დაურეგისტრირებლობა;

ე) ქონების გადამალვის მიზნით დაკავშირებულ კორპორაციებს შორის ფიქციური და ინტერკორპორატიული გარიგებები (ქონების ფიქციურად გასხვისება შვილობილ ან აფილირებულ კორპორაცი-აზე, პრეფერენციული ხელშეკრულების პირობების დადგენა და ა.შ.).

აღსანიშნავია, რომ აშშ-ში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის გარემოებები ამომწურავი არ არის და იგი თითოეულ შტატში განსხვავებულია.

და ბოლოს, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვისათვის აუცილებელია დადგინდეს შეზუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენების და კორპორაციის კრედიტორებისათვის

²⁰ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის გარემოებებზე დაწვრილებით იხ., Emerson R.W. J.D., Business Law, New York, 2006, 343-345.

ზიანის მიყენების ფაქტისა და მათ შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა.

2.3. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის მხარდამჭერი ტესტები

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის გარემოების და ფაქტების ერთობლიობის არსებობის დასადგენად, კრედიტორები და სასამართლოები იყენებენ სპეციალურ ტესტებს (საფარველის გაჭოლვის მხარდამჭერ თეორიებს), რომლის მეშვეობითაც დგინდება შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენების ფაქტი, გაჭოლვის წინაპირობები და პარტნიორების მხრიდან ბრალეული განზრახვის არსებობა.

აშშ-ს სამართლის დოქტრინასა და სასამართლო პრაქტიკაში, აღნიშნული ტესტები ამომწურავი არ არის და ცვალებადია შტატების მიხედვით. აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში ყველაზე გავრცელებულ ტესტებს წარმოადგენენ:

2.3.1. ალტერ ეგოს ტესტი

ალტერ ეგოს ტესტი პირველად აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში ნახსენები იყო 1898 წელს მოსამართლე ტაფტის მიერ საქმეზე — *Harris v. Youngstown Bridge Co.*²¹ ალტერ ეგოს მდგომარეობა ნიშნავს დედა კორპორაციის მიერ შვილობილ კორპორაციაზე გადაჭარბებულ კონტროლს, რა დროსაც ხორციელდება შვილობილი კორპორაციის დამოუკიდებლობის და განცალკევებული სამართალსუბიექტურობის უგულებელყოფა.²²

ალტერ ეგოს მდგომარეობის დროს პარტნიორების მხრიდან კორპორაციაზე განხორციელებული გადაჭარბებული კონტროლის შედეგად იშლება მათ შორის არსებული სამართლებრივი საზღვრები, – კორპორაცია და მისი პარტნიორი განიხილება როგორც ერთი სუბიექტი.

უმეტესწილად, ალტერ ეგოს ტესტი გამოიყენება მშობელ-შვილობილი კორპორაციების მიმართ, მაგრამ აღნიშნული ტესტი

²¹ Örn P., *Piercing the Corporate Veil – a Law and Economics Analysis*; Faculty of Law, University of Lund, Master Thesis, 27. ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/FWLFYP>> [20.08.2017].

²² Blumberg, (1993a), 81-82. ციტირებულია: Örn P., *Piercing the Corporate Veil – a Law and Economics Analysis*; Faculty of Law, University of Lund, Master Thesis, 27. ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/FWLFYP>> [20.08.2017].

ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ისეთი სხვა ტიპის კორპორაციის მიმართაც, რომელსაც ერთი ან ორი პარტნიორი ჰყავს.²³

ალტერ ეგოს მდგომარეობა კორპორაციასა და პარტნიორებს შორის დასტურდება არასათანადო, ანუ ქვეკაპიტალიზაციის ფაქტის არსებობით კორპორაციის და პარტნიორების ქონების დაღრევით, დიდი რაოდენობის კორპორაციის ქონების გამოტანით და ა.შ.²⁴

2.3.2. სამართლიანობის ტესტი

როგორც ლიტერატურაშია აღნიშნული, სამართლიანობის ტესტის შემუშავება დაკავშირებულია სასამართლო პრაქტიკასთან. აშშ-ს სასამართლოების მიერ არასაკმარისად იქნა მიჩნეული ალტერ ეგოს და ინსტრუმენტალიზმის ტესტების არსებობა და შემუშავებული იქნა დამატებითი — სამართლიანობის ტესტი²⁵. სამართლიანობის ტესტი გამოიყენება კორპორაციის არასათანადო კაპიტალიზაციის (კორპორაციის ქვეკაპიტალიზაციის),²⁶ კორპორაციული ფორმალურობის დაუცველობის,²⁷ კორპორაციის მიერ დივიდენდების გადაუხდელობის ან გადაჭარბებულად გადახდის,²⁸ კორპორაციის დომინანტი პარტნიორის მიერ, კორპორაციის ქონების მითვისების და სხვა შემთხვევებში.

2.3.3. საჯარო წესრიგის ტესტი

აშშ-ს სასამართლოების მიერ საჯარო წესრიგის ტესტი გამოიყენება იმ მიზნით, რომ დადგინდეს, ადგილი ჰქონდა თუ არა, პარტნიორების მიერ საჯარო წესრიგით გათვალისწინებულ სავალდებულო წესების დარღვევას.²⁹ აღნიშნული ტესტის მეშვეობით სასამართლო ახორციელებს კორპორაციული საფარველის გაჭოლვას, როდესაც პარტნიორები კორპორაციას იყენებენ თაღ-

²³ Rudorfer M., *Piercing the Corporate Veil, A sound Concept*. New York: New York University. 2006. At page 3. ციტირებულია: Navaro J., *The piercing of the corporate veil in Latin American jurisprudence, with specific emphasis on Panama*, Unpublished Doctoral thesis, City University London, 2013, 82-83.

²⁴ იქვე, 83.

²⁵ Caudill Matthew D., *Piercing the Corporate Veil of a New York Not-For-Profit Corporation*, *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, Volume 8, Issue 2, Article 4. 2003, 466.

²⁶ იქვე.

²⁷ იქვე.

²⁸ იქვე.

²⁹ იქვე.

ლითური მიზნებისათვის და დანაშაულის ჩასადენად.³⁰ გარდა აღნიშნულისა, საჯარო წესრიგის დარღვევად აგრეთვე შეიძლება ჩაითვალოს შემთხვევა, როდესაც დომინანტი პარტნიორები ვალდებულების თავიდან ასარიდებლად ქმნიან ახალ ფიქციურ კორპორაციას და ამ უკანასკნელით აგრძელებენ ბიზნეს საქმიანობას.³¹

აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში, საჯარო წესრიგის დარღვევად ასევე შეიძლება ჩაითვალოს ისეთი შემთხვევები, როდესაც კორპორაციის გამოყენება ხდება ეკოლოგიური და ანტიტრასტული ვალდებულებების თავიდან ასარიდებლად.³²

2.3.4. ერთიანი ეკონომიკური ჯგუფის ტესტი

ერთიანი ეკონომიკური ჯგუფის (Single Economic Unit) ტესტის მეშვეობით დგინდება დაკავშირებული კორპორაციების არსებობის ფაქტი და მათი სახეები. ბიზნეს ურთიერთობებში შესაძლებელია სხვადასხვა ფორმით იყვნენ კორპორაციები ერთმანეთთან დაკავშირებული. ზოგჯერ დამოუკიდებელ კორპორაციებს შესაძლებელია გააჩნდეს საერთო ეკონომიკური მიზნები და აღნიშნული ჩაითვალოს მათი აფილაციის საფუძვლად. ხოლო ზოგჯერ კორპორაციები შესაძლებელია ორგანიზებულები იყვნენ გაცილებით რთულად — მულტი საფეხუროვანი ფორმით.³³ ამ შემთხვევაში ურთიერთობა კორპორაციულ ჯგუფებს შორის შეიძლება დაიყოს ვერტიკალურ და ჰორიზონტალურ ფორმებად.³⁴ ჰორიზონტალური ფორმით ორგანიზების დროს კორპორაციულ ჯგუფში არ არსებობს დედა კორპორაცია ან მაკონტროლებელი

³⁰ იქვე.

³¹ Cohen M. S., Grounds for Disregarding the Corporate Entity and Piercing the Corporate Veil, in 45 AMERICAN JURISPRUDENCE PROOF OF FACTS 3d § 1 (1998). ციტირებულია: Caudill Matthew D., Piercing the Corporate Veil of a New York Not-For-Profit Corporation, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Volume 8, Issue 2, article 4. 2003, 466.

³² Caudill Matthew D., Piercing the Corporate Veil of a New York Not-For-Profit Corporation, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Volume 8, Issue 2, Article 4. 2003, 466.

³³ Avgitidis D. K., Groups of Companies, The Liability of the Parent Company for the Debts of its Subsidiary, Athens – Komotini, 1996, 73-77, ციტირებულია: Yazicia H., Lifting the Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent? Law & Justice Review, Year: 5, Issue: 9, December, 2014, 134.

³⁴ იქვე.

დომინანტი პარტნიორი.³⁵ თითოეული კორპორაცია ერმანეთთან დაკავშირებულია მინორიტარი პარტნიორის მეშვეობით.³⁶ აღნიშნულ კორპორაციულ ჯგუფში გადანაცვტილება მიიღება დირექტორთა საბჭოს მიერ,³⁷

რაც შეეხება კორპორაციების ვერტიკალურ ორგანიზებას, ასეთ დროს მათ შორის ურთიერთობა დამყარებულია კორპორაციულ კონტროლზე,³⁸ კორპორაციებს შორის ურთიერთობა ჩამოყალიბებულია მშობელ-შვილობილი ურთიერთობის ფორმით.³⁹

დაკავშირებულ კორპორაციებს, სამართლებრივი თვალსაზრისით, გააჩნიათ დამოუკიდებლობა. ისინი წარმოადგენენ სხვადასხვა სუბიექტებს, მაგრამ ეკონომიკური თვალსაზრისით აღნიშნული კორპორაციები ქმნიან ერთიან ეკონომიკურ გაერთიანებას. მათ გააჩნიათ საერთო მიზნები და მმართველობის კოორდინირებული სისტემა. შესაბამისად, ერთიანი ეკონომიკური ურთიერთობიდან გამომდინარე, ვალდებულებები განიხილება როგორც მთელი კორპორაციული ჯგუფის ვალდებულებებად.

აღნიშნულის შესაბამისად, ერთიანი ეკონომიკური ჯგუფის სტატუსის დასადგენად სახეზე უნდა იყოს ურთიერთდაკავშირებული კორპორაციები. კორპორაციების ურთიერთობა შეიძლება ემყარებოდეს ჰორიზონტალურ ან ვერტიკალურ ფორმას. დაკავშირებულ კორპორაციებს და მათ პარტნიორებს უნდა ჰქონდეთ საერთო ეკონომიკური საფუძველი და ერთიანი ბიზნესინტერესები.

³⁵ Yazicia H., Lifting the Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent? Law & Justice Review, Year: 5, Issue: 9, December, 2014, 134.

³⁶ იქვე.

³⁷ Dine J., Koutsias M., Company Law, Palgrave Macmillan, 7th edition, 2009, 40. ციტირებულია: Yazicia H., Lifting the Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent? Law & Justice Review, Year: 5, Issue: 9, December, 2014, 134.

³⁸ Yazicia H., Lifting the Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent? Law & Justice Review, Year: 5, Issue: 9, December, 2014, 134.

³⁹ Andenas M., and Wooldridge F., European Comparative Company Law. 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. Cambridge Books Online. Web. 05 August 2014. <<http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511770494.448>>. ციტირებულია: Yazicia H., Lifting the Corporate Veil in Group of Companies: Would the Single Economic Unit Doctrine of EU Competition Law Set a Precedent? Law & Justice Review, Year: 5, Issue: 9, December, 2014, 134.

2.4. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ფორმები

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის იურიდიული მექანიზმი შეიძლება დაიყოს რამდენიმე ფორმად. როგორც წესი, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის პროცესის ინიცირება ხდება კორპორაციის კრედიტორების მიერ და მას გააჩნია სანქციის ხასიათი. მისი მიზანია კორპორაციის პარტნიორებს, კორპორაციის ვალდებულების გამო, დაეკისროთ პირადი პასუხისმგებლობა.

აღნიშნული ტიპის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვას მიეკუთვნება: ა) პირდაპირი ფორმის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, ბ) ჰორიზონტალური ფორმის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, გ) ვერტიკალური ფორმის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, გ) სამკუთხა ფორმის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, დ) კორპორაციული საფარველის გარე რევერსული გაჭოლვა.

2.4.1. პირდაპირი ფორმის გაჭოლვა

პირდაპირი ფორმის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა ნარმოადგენს გაჭოლვის ყველაზე გავრცელებულ სახეს. ამ შემთხვევაში კორპორაციის კრედიტორები ცდილობენ, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის გზით, კორპორაციის პარტნიორებს დააკისრონ პირადი პასუხისმგებლობა.

პირდაპირი გაჭოლვის დროს პასუხისმგებლობის დაკისრების ინიციატივა მომდინარეობს კრედიტორებისგან და კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის გზით, პირდაპირ მიემართება კორპორაციის პარტნიორებისკენ.

პირდაპირი კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა მოიცავს გაჭოლვის ყველა სიტუაციას, განსხვავებით რევერსული გაჭოლვისა.⁴⁰

2.4.2. ჰორიზონტალური და ვერტიკალური ფორმის გაჭოლვა

ჰორიზონტალური და ვერტიკალური ფორმის გაჭოლვა, სხვა გაჭოლვის ფორმებისგან განსხვავებით, იშვიათად გვხვდება

⁴⁰ Vandekerckhove K., Univesiteit Leuven, Rechtsfaculteit, Piercing the Corporate Veil a Transnational Approach, 12. ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/UE2bVP>> [20.08.2017].

პრაქტიკაში.⁴¹ ჰორიზონტალური ფორმის გაჭოლვის დროს კრედიტორები ცდილობენ კორპორაციულ ჯგუფში შემაჯავლი შვილობილი კორპორაციის საფარველის გაჭოლვას, რათა წვდომა ჰქონდეს სხვა შვილობილი კორპორაციის ქონებაზე.⁴²

ჰორიზონტალური ფორმის გაჭოლვის დროს კრედიტორები ერთდროულად ახორციელებენ ორი თანაბარმნიშვნელოვანი შვილობილი კორპორაციის საფარველის გაჭოლვას, რომელსაც ხელმძღვანელობს ირარქიულად მალა მდგომი მშობელი კორპორაცია. შესაბამისად, აღნიშნულ გაჭოლვას ჰორიზონტალური ფორმის გაჭოლვას უწოდებენ.⁴³

ვერტიკალური ფორმის გაჭოლვის დროს, კრედიტორები ცდილობენ შვილობილი კორპორაციის საფარველის გაჭოლვას, რათა წვდომა ჰქონდეთ მშობელი კორპორაციის ქონებაზე.⁴⁴

2.4.3. სამკუთხა ფორმის გაჭოლვა

სამკუთხა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა შეიცავს ვერტიკალური და ჰორიზონტალური გაჭოლვის ელემენტებს და აგრეთვე მოიცავს რევერსული გაჭოლვის ნიშნებსაც.⁴⁵ სამკუთხა გაჭოლვას მიმართავენ, როდესაც უშუალოდ ვალდებულ კორპორაციას და მის პარტნიორს არ გააჩნია საკმარისი ქონება დააკმაყოფილოს კრედიტორების მოთხოვნები. შესაბამისად, კრედიტორები ქონების ძიებაში პრეტენზიას უყენებენ სხვა კორპორაციას, რომელშიც გარკვეული წილობრივი მონაწილეობა აქვს ვალდებული კორპორაციის პარტნიორს. სამკუთხა გაჭოლვის დროს კონტროლირებად კორპორაციას პასუხისმგებლობა ეკისრება აფილირებული კორპორაციის ვალდებულებებისთვის, მაკონტროლებელი შუამავალი პარტნიორის მეშვეობით.⁴⁶ შესაბამისად, სამკუთხა გაჭოლვისას კრედიტორი ცდილობს განახორციელოს კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, მიწვდეს მის პარტნიორს და ამ გზით განახორციელოს იმ კორპორაციის საფარველის გაჭოლვა, სადაც აღნიშნული პარტნიორი ფლობს ინ-

⁴¹ Marcantel. J. A., Because Judges Are Not Angels Either: Limiting Judicial Discretion by Introducing Objectivity into Piercing Doctrine. Kansas Law Review, Vol. 59, 2011, 200 ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/rZlT0O>> [20.08.2017].

⁴² იქვე.

⁴³ იქვე.

⁴⁴ იქვე, 201-202.

⁴⁵ იქვე.

⁴⁶ Caudill Matthew D., Piercing the Corporate Veil of a New York Not-For-Profit Corporation, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Volume 8, Issue 2, Article 4. 2003, 469.

ტერესს.⁴⁷ სამკუთხა გაჭოლვის შემთხვევებში პასუხისმგებლობა მიემართება ჯერ კონტროლირებადი კორპორაციისკენ, შემდეგ მაკონტროლირებელი პარტნიორისკენ და ბოლოს დაკავშირებული კორპორაციისკენ⁴⁸. მაგალითად, კორპორაცია ა-ს მფლობელია კორპორაცია ბ, ხოლო, ბ აგრეთვე ფლობს აქციებს მესამე კორპორაცია ც-ში. მოსარჩელეს სამართლებრივი ურთიერთობა ჰქონდა მხოლოდ ა-სთან და ბ-სთან და აღნიშნულ კორპორაციებს არ გააჩნიათ სათანადო ქონება, მოსარჩელე შესაბამისად ახორციელებს ჯერ ა-ს და შემდეგ ბ-ს საფარველის გაჭოლვას რათა პასუხისმგებლობა დააკისროს ც-ს.⁴⁹

2.4.4. გარე რევერსული გაჭოლვა

კორპორაციული საფარველის გარე რევერსული გაჭოლვის დროს პარტნიორის პირადი კრედიტორები ახორციელებენ პარტნიორის კორპორაციული საფარველის გაჭოლვას, რათა დაუკავშირდნენ კორპორაციის ქონებას. ანუ ამ შემთხვევაში პასუხისმგებლობა ეკისრება კორპორაციას პარტნიორის ვალდებულებების გამო. პასუხისმგებლობა მოძრაობს უკუხვლით, პარტნიორიდან კორპორაციისკენ. გარე რევერსული გაჭოლვა ხორციელდება, როდესაც კორპორაციის პარტნიორები, კრედიტორების მხრიდან პასუხისმგებლობის თავიდან ასაცილებლად, ფიქტობრივად გადასცემენ ქონებას მათსავე კონტროლირებად კორპორაციას.⁵⁰ გარე რევერსული გაჭოლვის დროს უგულებელყოფა ხდება განცალკევებული სამართალსუბიექტურობის პრინციპით.⁵¹

⁴⁷ Marcantel. J. A., Because Judges Are Not Angels Either: Limiting Judicial Discretion by Introducing Objectivity into Piercing Doctrine. Kansas Law Review, Vol. 59, 2011, 203-204.

⁴⁸ Caudill Matthew D., Piercing the Corporate Veil of a New York Not-For-Profit Corporation, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Volume 8, Issue 2, Article 4. 2003, 469.

⁴⁹ Marcantel. J. A., Because Judges Are Not Angels Either: Limiting Judicial Discretion by Introducing Objectivity into Piercing Doctrine. Kansas Law Review, Vol. 59, 2011, 203-204.

⁵⁰ ამ საკითხზე დაწვრილებით იხილეთ: Nicholas A. B., Reverse Piercing of the Corporate Veil: A Straightforward Path to Justice, St. John's Law Review: Vol. 85: Iss. 3, Article 6. 2014.

⁵¹ Vandekerckhove K., Univesiteit Leuven, Rechtsfaculteit, Piercing the Corporate Veil a Transnational Approach, 12-13.

ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/UE2bVP>> [20.08.2017].

2.4.5. გაჭოლვის სხვა ფორმები

საკორპორაციო სამართალში აგრეთვე არსებობს კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის სახეები, რომელსაც არ ახასიათებს პასუხისმგებლობის დაკისრების მიზანი. ასეთ კორპორაციულ საფარველის გაჭოლავს წარმოადგენს: ა) შიდა — რევერსული გაჭოლვა და ბ) კორპორაციული საფარველის ნებაყოფლობით გაჭოლვა.

აღნიშნული სახის გაჭოლვის ინიციატორებიად გამოდიან თავად კორპორაციის პარტნიორები. გაჭოლვა განპირობებულია ეკონომიკური მიზნებით და უკავშირდება არსებული საოპერაციო და ბიზნესსაკითხების მოგვარებას.

შიდა რევერსული გაჭოლვის მიზანია, მშობელი კორპორაციის მიერ მისი შვილობილი კორპორაციისათვის განკუთვნილი კომპენსაციის ან სხვა სახის ანაზრაურების მიღება,⁵² ხოლო ნებაყოფლობით გაჭოლვად ითვლება - კორპორაციის ვალდებულებებზე მისი პარტნიორების მიერ გარანტიის გაცემა, თავდებობა და ა.შ.

3. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა

გერმანიის სამართლის დოქტრინაში

3.1. ზოგადი მიმოხილვა

შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპი წარმოადგენს გერმანული საკორპორაციო სამართლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ქვაკუთხედს. ზოგადად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპის განვითარება დაკავშირებულია ევროპული სამართლის განვითარებასთან.⁵³ მიუხედავად ამ გარემოებისა, აღნიშნულ პრინციპს გერმანულ საკორპორაციო სამართალში არ გააჩნია აბსოლუტური ხასიათი. ზოგიერთ შემთხვევაში, დასაშვებია იგი უგვებელყოფილ იქნეს და კორპორაციის პარტნიორებს დაეკისროთ პირადი პასუხისმგებლობა.

ერთ-ერთი სამართლებრივი მექანიზმი, რომლითაც შესაძლებელია უგულებელყოფილ იქნეს შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპი არის — Durchgriffshaftung-ის დოქტრინა.⁵⁴ აღ-

⁵² Navarro J., The piercing of the corporate veil in Latin American jurisprudence, with specific emphasis on Panama, Unpublished Doctoral thesis, City University London, 2013, 28.

⁵³ Thummel H., “Piercing the Corporate Veil”-Germany, International Business Lawyer, Vol. 6 (iii) 1978, 282.

⁵⁴ იქვე, 283.

ნიშნული დოქტრინა წარმოადგენს საერთო სამართლის ქვეყნებში არსებული Piercing the Corporate Veil-ის ანალოგს.⁵⁵

აღსანიშნავია, რომ გერმანიაში პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხები გარდა Durchgriffshaftung-ის დოქტრინისა, აგრეთვე განისაზღვრება გერმანიის სააქციო კანონით (Aktiengesetz), გერმანიის სამოქალაქო კოდექსით (BGB) და საგადასახადო კანონმდებლობით. გარდა აღნიშნულისა, გერმანიაში ასევე არსებობს კორპორაციული საფარველის ნებაყოფლობით გაჭოლვის შესაღებლობაც.

3.2. Durchgriffshaftung-ის დოქტრინის გამოყენების საფუძვლები

გერმანიაში Durchgriffshaftung-ის დოქტრინა ნორმატიულად არ არის მოწესრიგებული. იგი შემუშავებულია სამართლის მეცნიერების და სასამართლო პრაქტიკის მიერ. გერმანიის სასამართლო პრაქტიკაში, Durchgriffshaftung-ის დოქტრინის თანახმად, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ყველაზე გავრცელებულ საფუძვლებს წარმოადგენს: ა) კორპორაციის და პარტნიორის პირადი ქონების აღრევის ფაქტის არსებობა, ბ) კორპორაციული ფორმალობების უგულებელყოფა, გ) კორპორაციის ქვეკაპიტალიზაცია (არასაკმარისი კაპიტალიზაცია), დ) ინსტიტუციური უფლებების ბოროტად გამოყენება, ე) ბიზნეს საქმიანობის სფეროს აღრევა და ა.შ.

აღსანიშნავია, რომ გერმანიის სასამართლო პრაქტიკის და სამართლის დოქტრინის თანახმად, Durchgriffshaftung-ის დოქტრინის გამოყენების საფუძვლები თითქმის ანალოგიურია რაც აშშ-ს სასამართლო პრაქტიკაში და სამართლის დოქტრინაშია.

3.3. ნებაყოფლობითი გაჭოლვა

გერმანიაში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა, აგრეთვე შესაძლებელია განხორციელდეს თავად კორპორაციის პარტნიორების გადაწყვეტილებით.⁵⁶ ამ შემთხვევებში, კორპორაციის პარტნიორების პირადი პასუხისმგებლობა შესაძლებელია გამომდინარეობდეს პარტნიორების საქციელიდან, როდესაც პარტნიორები, პირდაპირი ან არაპირდაპირი მოქმედებით კრედიტო-

⁵⁵ იქვე.

⁵⁶ Vandekerckhove K., Univesiteit Leuven, Rechtsfaculteit, Piercing the Corporate Veil a Transnational Approach, 52. ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/UE2bVP>> [20.08.2017].

რების წინაშე ქმნიან შთაბეჭდილებას, რომ ისინი პასუხისმგებლები იქნებიან კორპორაციის ვალდებულებებისათვის.⁵⁷

ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში, კორპორაციის პარტნიორები ნებაყოფლობით უარს ამბობენ შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპზე და კრედიტორების წინაშე მოქმედებენ როგორც გარანტორები. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებულ ყველაზე გავრცელებულ შემთხვევას წარმოადგენს, პარტნიორების მხრიდან გაცემული თავდებობის ან გარანტიის წერილი, ეტყერ ოფცომფორტ.⁵⁸

3.4. საგადასახადო სფერო

გერმანიის საგადასახადო სამართალში, კორპორაცია და მისი პარტნიორი განიხილებიან როგორც დამოუკიდებელი საგადასახადო სუბიექტები.⁵⁹ მაგრამ, როდესაც კორპორაციისა და პარტნიორის ქონება საბუღალტრო წიგნებში მკაფიოდ არ არის გამიჯნული, არ ჩანს რომელი ქონება ეკუთვნის პარტნიორს და რომელი კორპორაციას, ანუ ადგილი აქვს ქონების აღრევას. ამ შემთხვევებში გერმანიის საგადასახადო დოქტრინაში არსებული *Wirtschaftliche Betrachtungsweise* (ეკონომიკური შეხედულების) პრინციპის თანახმად, ზემოხსენებული დამოუკიდებელი საგადასახადო სუბიექტურობის მდგომარეობა უქმდება და კორპორაციის პარტნიორს, კორპორაციის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის ეკისრება პირადი პასუხისმგებლობა.⁶⁰ აღნიშნულ შემთხვევებში, კრედიტორად გამოდის სახელმწიფო უფლებამოსილი საგადასახადო ორგანოს სახით.

3.5. დელიქტები

კორპორაციის პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხები გერმანიაში ასევე განისაზღვრება სამოქალაქო კოდექსის (BGB) თანახმად. გერმანიის სასამართლო პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც სასამართლოს გააჩნდა ტენდენცია,

⁵⁷ Thummel H., “Piercing the Corporate Veil”-Germany, International Business Lawyer, Vol. 6 (iii) 1978, 285.

⁵⁸ M. LUTTER, l.c. (ZGR 1982). ციტირებულია: Vandekerckhove K., Univesiteit Leuven, Rechtsfaculteit, Piercing the Corporate Veil a Transnational Approach, 52. ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/UE2bVP>> [20.08.2017].

⁵⁹ Thummel H., “Piercing the Corporate Veil”-Germany, International Business Lawyer, Vol. 6 (iii) 1978, 286.

⁶⁰ იქვე.

შენარჩუნებინა კორპორაციის ძირითადი პრინციპები — შეზღუდული პასუხისმგებლობა და განცალკევებული სამართალსუბიექტურობა და აღნიშნული გარემოების გათვალისწინებით, თავი შეუკავებია კორპორაციული საფარველის გაჭოლისაგან, ანუ Durchgriffshaftung-ის დოქტრინის გამოყენებისაგან. ზემოხსენებულ შემთხვევებში, სასამართლოს მიერ კორპორაციის პარტნიორების პასუხისმგებლობის საკითხის განსაზღვრა განხორციელდა დელიქტური ვალდებულების საფუძველზე, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის (BGB) 826-ე პარაგრაფზე დაყრდნობით.⁶¹ შესაბამისად, სასამართლო პრაქტიკის თანახმად გერმანიაში კორპორაციის კრედიტორებს, შეუძლიათ დელიქტური სამართლის თანახმადაც მოითხოვონ პარტნიორებისაგან ზიანის ანაზღაურება.

3.6. საკონცერნო სამართალი (Konzernrecht)

3.6.1. ზოგადი მიმოხილვა

პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი გერმანიაში აგრეთვე მონესრიგებულია სააქციო საზოგადოების შესახებ კანონის მეშვეობით (AktG). კანონით დარეგულირებულია მშობელ-შვილობილი და დაკავშირებული კორპორაციების უფლებამოვალეობები და მათი პასუხისმგებლობის საკითხები. აღნიშნული ურთიერთობის მომნესრიგებელ ნორმებს გერმანულ საკორპორაციო სამართალში საკონცერნო სამართალი (Konzernrecht) ეწოდება. გერმანიაში, საკონცერნო სამართლის მომნესრიგებული ნორმების შემუშავება განხორციელდა 1965 წელს.⁶² საკონცერნო სამართლის მიზანია, დაიცვას მინორიტარი აქციონერები და კორპორაციის გარე კრედიტორები.⁶³ აღსანიშნავია, რომ საკონცერნო სამართალი არეგულირებს სააქციო საზოგადოებებთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს, მაგრამ აღნიშნული ნორმების გამ-

⁶¹ ამ საკითხზე დაწვრილებით იხილეთ: Schiessl M., The Liability of Corporations and Shareholders for the Capitalization and Obligations of Subsidiaries under German Law, 7 Nw. J. Int'l L. & Bus. 480 (1985-1986), 492.

⁶² Vandekerckhove K., Univesiteit Leuven, Rechtsfaculteit, Piercing the Corporate Veil a Transnational Approach, 36. ხელმისაწვდომია: < <https://goo.gl/UE2bVP> > [20.08.2017].

⁶³ H.-G. KOPPENSTEINER, Kolner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 3, Koln/Berlin/Bonn/ Munchen, Carl Heymanns Verlag KG, 1971, Vorb. § 291, par. no. 5. ციტირებულია: Vandekerckhove K., Univesiteit Leuven, Rechtsfaculteit, Piercing the Corporate Veil a Transnational Approach, 36. ხელმისაწვდომია: < <https://goo.gl/UE2bVP> > [20.08.2017].

ოყენება ასევე ხდება სხვა ტიპის ორგანიზაციებთან დაკავშირებითაც.⁶⁴

გერმანულ საკორპორაციო სამართალში არსებობს შემდეგი სახის კონცერნები: ა) სახელშეკრულებო კონცერნი, ბ) ფაქტობრივი კონცერნი, გ) დე ფაქტო კვალიფიციური კონცერნი.

3.6.2. სახელშეკრულებო კონცერნი

სახელშეკრულებო კონცერნი (Vertragskonzern) ყალიბდება ნებაყოფლობით, ხელშეკრულების საფუძველზე. ხელშეკრულება კონცერნის შესახებ იდება მაკონტროლებელ, მშობელ კორპორაციასა და კონტროლირებად, შვილობილ კორპორაციას შორის.⁶⁵ ამ შემთხვევებში სახელშეკრულებო ურთიერთობა სასარგებლო უნდა იყოს აღნიშნული კორპორაციებისათვის.⁶⁶

სახელშეკრულებო კონცერნის ყველაზე გავრცელებული სახეებია: ა) დომინაციის ხელშეკრულება და ბ) მოგების გადაცემის ხელშეკრულება.⁶⁷ დომინაციის ხელშეკრულების თანახმად, მშობელი კორპორაცია სხვადასხვა მითიებებს აძლევს დაქვემდებარებული შვილობილი კორპორაციის დირექციას,⁶⁸ ხოლო მოგების გადაცემის ხელშეკრულების თანახმად, დაქვემდებარებული შვილობილი კორპორაცია ვალდებულია, მისი მოგება გადასცეს სხვა კორპორაციას.⁶⁹

სახელშეკრულებო კონცერნის დროს მაკონტროლებელ მშობელ კორპორაციას მთელი რიგი ვალდებულებები აკისრია შვილობილი კორპორაციის მიმართ. მათ შორის კონცერნის ხელშეკრულება უნდა დარეგისტრირდეს და იგი საჯაროდ უნდა

⁶⁴ Dine J., *Company Law*, 5th edition, Eastbourne, New York, 2005, 35.

⁶⁵ Reich-Graefe R., *Changing Paradigms: The Liability of Corporate Groups in Germany*, 37 Conn. L. Rev. 785, 2005, 788.

⁶⁶ იქვე 789.

⁶⁷ ზუბიტაშვილი ნ., მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტის შეფასების სტანდარტი გამჭოლი პასუხისმგებლობის დოქტრინის ჩრილში, სამართლის ჟურნალი #2, თსუ, იურდიული ფაკულტეტი, 2014, 46.

⁶⁸ იქვე.

⁶⁹ Miller S., *Piercing the Corporate Veil Among Affiliated Companies in the European Community and the U.S.: a Comparative Analysis of U.S., German, and U.K. Veil-Piercing Approaches*, 36 Am. Bus. L.J. 73, 1998, 101. ციტირებულია: ზუბიტაშვილი ნ., მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტის შეფასების სტანდარტი გამჭოლი პასუხისმგებლობის დოქტრინის ჩრილში, სამართლის ჟურნალი #2, თსუ, იურდიული ფაკულტეტი, 2014, 46.

იყოს ხელმისაწვდომი.⁷⁰ ხელშეკრულების შეწყვეტა აგრეთვე ექვემდებარება რეგისტრაციას.⁷¹ კრედიტორების დასაკმაყოფილებლად მაკონტროლებელმა მშობელმა კორპორაციამ აგრეთვე უნდა შექმნას საკმარისი ქონებრივი რეზერვები.⁷² გარდა აღნიშნულისა, გერმანიის სააქციო კანონის 302-ე პარაგრაფის თანახმად, მაკონტროლებელი მშობელი კორპორაცია ვალდებულია, შვილობილ კორპორაციას აუნაზღაუროს მიმდინარე ზიანი და ეკონომიკური დანაკარგები.⁷³ შესაბამისად, საკონცერნო ურთიერთობის დროს შვილობილი კორპორაციის კრედიტორებს შეუძლიათ კომპენსაციისთვის მოთხოვნა წაუყენონ მშობელ კორპორაციას.⁷⁴

3.6.3. ფაქტობრივი კონცერნი

საკონცერნო ურთიერთობის შემდეგ სახეს წარმოადგენს ფაქტობრივი კონცერნი, ანუ დე ფაქტო კონცერნი (*faktischer Konzern*). ამ შემთხვევაში, მშობელი კორპორაცია ახორციელებს შვილობილი კორპორაციის მენეჯმენტზე კონტროლს, მაგრამ მათ შორის არ არის დადებული შესაბამისი ხელშეკრულება.⁷⁵ დე ფაქტო კონცერნის დროს, დაკავშირებული კორპორაციების უფლება-მოვალეობა განისაზღვრება მხოლოდ სააქციო კანონის (*AktG*) იმპერატიული ნორმებით. ამ პერიოდში მაკონტროლებელი კორპორაციის დირექციამ დაკავშირებული კორპორაციების ირგვლივ მუდმივად უნდა მოამზადოს ანგარიში. ანგარიში უნდა მოცავდეს დაკავშირებულ კორპორაციასან არსებულ ყველა გარიგებას.⁷⁶ ანგარიშში ახსნილი უნდა იყოს რამდენად ხელსაყრე-

⁷⁰ ზუბიტაშვილი ნ., მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტის შეფასების სტანდარტი გამჭოლი პასუხისმგებლობის დოქტრინის ჩრჩილში, სამართლის ჟურნალი #2, თსუ, იურდიული ფაკულტეტი, 2014, 46.

⁷¹ იქვე.

⁷² იქვე.

⁷³ იხ., German Stock Corporation Act (*Aktiengesetz*), English translation as at September 18, 2013, §302.

⁷⁴ Reich-Graefe R., Changing Paradigms: The Liability of Corporate Groups in Germany, 37 Conn. L. Rev. 785, 2005, 790.

⁷⁵ Schiessl M., The Liability of Corporations and Shareholders for the Capitalization and Obligations of Subsidiaries under German Law, 7 Nw. J. Int'l L. & Bus. 480 (1985-1986), 498.

⁷⁶ ზუბიტაშვილი ნ., მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტის შეფასების სტანდარტი გამჭოლი პასუხისმგებლობის

ლი იყო დაკავშირებულ კორპორაციებთან არსებული გარიგებები.⁷⁷

გერმანიის სააქციო კანონის (AktG) თანახმად, მაკონტროლებელი მშობელი კორპორაცია ვალდებულია, კონტროლირებად შვილობილ კორპორაციას აუნაზღაუროს ის ზიანი, რომელიც გამოწვეულია მისი მითითებით დადებული გარიგებიდან.⁷⁸ ზიანის ასანაზღაურებლად შვილობილმა კორპორაციამ უნდა დაამტკიცოს, რომ ზიანის გამომწვევი მიზეზი მშობელი კორპორაციის მითითებები გახდა.⁷⁹

3.6.4. დე ფაქტო კვალიფიციური კონცერნი

კონცერნის მესამე სახეა დე ფაქტო კვალიფიციური კონცერნი (Qualifizierter Faktischer Konzern), რომელიც 1970 წელს შემუშავებულ იქნა გერმანიაში, სასამართლო პრაქტიკით.⁸⁰ გერმანიის სააქციო კანონი (AktG) ვრცელდება მხოლოდ სააქციო საზოგადოებებზე, მაგრამ სასამართლო პრაქტიკით მისი მოქმედების არეალი, ანალოგიის თანახმად, გაფართოვდა და იგი აგრეთვე გაავრცელა შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიებზეც. შესაბამისად, დე ფაქტო კვალიფიციური კონცერნის მდგომარეობა არსებობდა, როდესაც კონტროლირებადი სააქციო საზოგადოების მაგივრად საკონცერნო ურთიერთობაში მონაწილეობდა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება.⁸¹

2001 წლის გერმანიის ფედერალურმა უზენაესი სასამართლოს (Bundesgerichtshof) გახმაურებული გადაწყვეტილებით Bremer Vulcan-ის საქმესთან დაკავშირებით, ზემოხსენებული პრაქტიკა

დოქტრინის ქრილში, სამართლის ჟურნალი 2, თსუ, იურდიული ფაკულტეტი, 2014, 46.

⁷⁷ იქვე.

⁷⁸ Dearborn, "Enterprise Liability: Reviewing and Revitalizing Liability for Corporate Groups", ციტირებულია: Melikishvili T., "Parent Company Liabilities for the Debts of its Subsidiaries - A Comparison between the UK and the German Law", The University of Manchester School of Law. A Research Paper Submitted to the University of Manchester for the Degree of LL.M Masters, (International Business & Commercial Law) in the Faculty of Humanities: School of Law, 18.

⁷⁹ Atling C., Piercing the Corporate Veil, In American and German Law – Liability of Individuals and Entities: A Comparative View, 2 Tulsa J. Comp. 7 Int'l L. 1995, 239.

⁸⁰ Reich-Graefe R., Changing Paradigms: The Liability of Corporate Groups in Germany, 37 Conn. L. Rev. 785, 2005, 795.

⁸¹ იქვე.

შეიცვალა.⁸² აღნიშნული გადაწყვეტილებით სასამართლომ განმარტა, რომ სააქციო საზოგადოების შესახებ კანონი ანალოგიით აღარ უნდა გამოიყენებოდეს შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ორგანიზაციის მიმართ. აღსანიშნავია, რომ 2002 წელს ფედერალურმა უზენაესმა სასამართლომ კვლავ მიიღო მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები: Bremer Vulkan II და KBV, რომლის თანახმადაც დაკონკრეტდა დაკავშირებულ კომპანიებთან დაკავშირებული გარემოებები. სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მაკონტროლებელ მშობელ კორპორაციას, კონტროლირებადი შვილობილი კორპორაციის კრედიტორების წინაშე, პასუხისმგებლობა დაეკისრება მხოლოდ იმ შემთხვევებში, თუ მშობელი კორპორაციის მოქმედებით უგულებელყოფილი იქნება შვილობილი კორპორაციის ავტონომიურობა, ანუ დამოუკიდებელი სამართალსუბიექტურობა.⁸³

4. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა ქართულ სამართალში

4.1. ზოგადი მიმოხილვა

საქართველოში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის საკითხები მონესრიგებულია „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით.⁸⁴ მიუხედავად აღნიშნული საკითხის ნორმატიულად მონესრიგებისა, ქართული მეცნიერების მიერ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინა სრულყოფილად გამოკვლევული არ არის. აგრეთვე, სასამართლო პრაქტიკაც მცირეა ამ თემასთან მიმართებით.

თავდაპირველად, ქართულ საკორპორაციო სამართალში პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხები გერმანული სამართლის მსგავსად იყო მონესრიგებული. მაგალითად, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 1994 წლის რედაქციის მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, კორპორაციის პარტნიორს პირადი პასუხისმგებლობა ეკისრებოდა, თუ ბოროტად იქნებოდა გამოყენებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმა. კანონის თანახმად, ბოროტად გამოყენებაში ითვლებოდა საზოგადოების ქონების შერევა სხვა ქონებასთან ან სანარმოს ფუნქციონერებისათვის აუცილებელი კაპიტალის არასრული ფორმირება.⁸⁵

⁸² იქვე, 801.

⁸³ იქვე.

⁸⁴ იხ. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი.

⁸⁵ იხ. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 1994 წლის რედაქცია, მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტი.

1999 წელს „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიდა ცვლილებები და მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის ბოროტად გამოყენებად ჩაითვალა შემთხვევა, როცა არ იქნებოდა უზრუნველყოფილი საბუღალტრო წიგნების ისეთი წარმოება, საიდანაც ცალსახად გამომდინარეობდა, თუ რომელი ქონება ეკუთვნოდა და რა ვალდებულებები ჰქონდა ნაკისრი საზოგადოებას და რომელი – არა⁸⁶.

გარდა აღნიშნულისა, საქართველოში დაკავშირებული კომპანიების (კორპორაციების) ურთიერთობა წესრიგდებოდა გერმანული საკონცერნო სამართლის Konzernrecht-ის მსგავსად. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 17-ე მუხლის თანახმად განისაზღვრებოდა კონცერნის ცნება, მისი შექმნის გზები და დედა კორპორაციის ვალდებულებები გარკვეულ შემთხვევებში აენაზღაურებინა შვილობილი კორპორაციის ზიანი⁸⁷.

თანდათანობით, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიდა არაერთი ცვლილება, ქართული საკორპორაციო სამართალი დაუახლოვდა საერთო ქვეყნების საკორპორაციო სამართალს. განსაკუთრებით, ქართულ საკორპორაციო სამართალზე გავლენა მოახდინა აშშ-ს საკორპორაციო სამართალმა.⁸⁸ ცვლილებები აგრეთვე შეეხო კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის გერმანულ მიდგომას. შესაბამისად, 2008 წელს „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, კანონიდან ამოღებული იქნა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ზემოხსენებული წინაპირობები და აგრეთვე გაუქმდა კონცერნის (Konzernrecht) მომწესრიგებელი ნორმები.

მიუხედავად აღნიშნულისა, საქართველოს კანონმდებელს უარი არ უთქვამს კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ნორმატიულად მოწესრიგებაზე. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით გათვალისწინებულია, კორპორაციის პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხი, რომლის თანახმადაც, კომანდიტური საზოგადოების შეზღუდული პარტნიორი, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების, საქციო საზოგადოების და კოპერატივის პარტნიორები, საზოგადოების კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ პირადად, თუ ისინი ბოროტად გამოიყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სა-

⁸⁶ იხ. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 1999 წლის რედაქცია, მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი.

⁸⁷ იქვე.

⁸⁸ Tsertsvadze L., Duties of directors, according to US (State Delaware) corporate law and corporate law of Georgia (Comparative Analysis), 4. ხელმისაწვდომია: <<https://goo.gl/TzACxW> > [20.08.2017].

მართლებრივ ფორმას. შესაბამისად, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი ადგენს კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ზოგად შესაძლებლობას. ხსენებული მუხლი არ აკონკრეტებს გაჭოლვის საფუძვლებს და გარემოებებს. აღნიშნული საკითხის დადგენა კანონმდებელმა, სამართლის დოქტრინას და სასამართლო პრაქტიკას მიანდო.

4.2. საქართველოს სასამართლოს პრაქტიკა

პირველად ქართული სასამართლო პრაქტიკის ისტორიაში, 2015 წლის 6 ოქტომბერს, საგადასახადო დავასთან დაკავშირებით საქართველოს უზენაეს სასამართლომ განახორციელა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა. სასამართლომ მიიღო ორი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება — საქმე ას1307-1245-2014⁸⁹ და საქმე ას1158-1104-2014.⁹⁰ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით სასამართლომ განმარტა „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი, ახსნა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის არსი და მისი წინაპირობები. აგრეთვე, სასამართლო პრაქტიკაში დაამკვიდრა დასავლეთის საკორპორაციო სამართლის დოქტრინაში არსებული ისეთი ტერმინოლოგიები, როგორიცაა — „კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა“, „ალტერ ეგო“, „არაადეკვატური კაპიტალიზაცია“ და ა.შ.

სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად, გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების აუცილებლობა ხდება, როდესაც ვალდებულება წარმოეშობა კორპორაციას, მაგრამ იგი არ არის გადახდისუნარიანი. კორპორაციის კრედიტორი გადახდისუნარიანი პირის ძიებაში უჩივის კორპორაციის პარტნიორს და მიუთითებს, რომ გარკვეული მიზეზების გამო, ის პირადად აგებს პასუხს კორპორაციის სახელით წარმოშობილი ვალდებულებებისათვის.⁹¹

სასამართლომ ასევე ისაუბრა კორპორაციული საფარველის გამჭოლ გარემოებებზე და აღნიშნა, რომ გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ საფუძველს წარმოადგენს კორპორაციის არაადეკვატური კაპიტალიზაცია. სასამართლოს განმარტებით, არაადეკვატური კაპიტალიზაცია ნიშნავს შემთხვევას, როცდესაც კორპორაციის კაპიტალი ძალზე მცირეა ან/და შეუსაბამოა კორპორაციის საქმიანო-

⁸⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 6 მაისის #ას1307-1245-2014 გადაწყვეტილება.

⁹⁰ იქვე.

⁹¹ იქვე.

ბისათვის და მასთან დაკავშირებული ბიზნესისკების პრე-ვენციისთვის.⁹²

გარდა აღნიშნულისა, გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების ერთ-ერთი საფუძველია კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობაც. სასამართლოს განმარტებით, აღნიშნული ნიშნავს, როდესაც არ ხდება დადგენილი წესით პარტნიორთა და დირექტორთა კრებების მონევა, როდესაც კორპორაციაში არ არის დირექტორების და სხვა მართველობის ორგანოების უფლებამოსილება მკაფიოდ გამიჯნული, როდესაც ადგილი აქვს პარტნიორების და კორპორაციის ქონების აღრევას და ა.შ.

სასამართლომ აგრეთვე მიუთითა, რომ გამჭოლი პასუხისმგებლობა შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს საგადასახადო ვალდებულებების კონტექსტშიც. სასამართლოს მოსაზრებით, ასეთ შემთხვევაში გამჭოლი პასუხისმგებლობა გამოიყენება, როცდესაც კორპორაციის საქმიანობა მიმართულია გადასახადებისაგან თავის არიდების სქემების შექმნისკენ და კორპორაცია გამოიყენება, როგორც გადასახადების თავის არიდების ინსტრუმენტი.

ზემოხსენებულ გადანყვეტილებაში, სასამართლომ ასევე განმარტა კორპორაციის კრედიტორის სახეები. სასამართლომ მიუთითა, რომ კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ინიციატორი შეიძლება იყოს როგორც სახელშეკრულებო, ისე არასახელშეკრულებო კრედიტორი. სახელშეკრულებო კრედიტორის შემთხვევაში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის საფუძველი გამომდინარეობს სახელშეკრულებო ვალდებულებების დარღვევისგან, ხოლო არასახელშეკრულებო კრედიტორის დროს — დელიქტისგან.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებები და შეფასებები ძირითადად დამყარებულია აშშ-ს და გერმანიის სამართლის დოქტრინაში დამკვიდრებულ შეხედულებებზე. მიუხედავად აღნიშნული გარემოებისა, სასამართლოს ხსენებული გადანყვეტილება არ შეიძლება ჩაითვალოს ამ საკითხის მიმართ ამომწურავად. სასამართლოს მიერ გამოკვლეული არ ყოფილა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის დოქტრინის ყველა გარემოება. სასამართლოს, სახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო კრედიტორების მიმართ, არ შეუშუშავებია საფარველის გაჭოლვის მიდგომა. აგრეთვე, სასამართლოს მიერ გამოკვლეული და შეფასებული არ ყოფილა კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის ტიპები. მაგალითად, შესაძლებელია თუ არა საქართველოში „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3

⁹² იქვე.

მუხლის მე-6 პუნქტის საფუძველზე განხორციელდეს რევერსული გაჭოლვა, სამკუთხა გაჭოლვა, ვერტიკალური ან ჰორიზონტალური გაჭოლვა და სხვ.?

და ბოლოს, სასამართლო გადაწყვეტილებაში საუბარი არ ყოფილა მშობელ-შვილობილი და აფილირებული კორპორაციების დროს მათ პასუხისმგებლობაზე და კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის მიდგომებზე.

დასკვნა

კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა საკორპორაციო სამართლის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და პრობლემური საკითხია, რომელიც გავრცელებულია როგორც სამოქალაქო სამართლის, ისე საერთო სამართლის ქვეყნებში. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვა აშშ-ს კორპორაციული საფარველის ერთ-ერთი ტიპური ინსტიტუტია. ამ საკითხთან დაკავშირებით აშშ-ში არსებობს მდიდარი სასამართლო პრაქტიკა და სამეცნიერო ბაზა. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვასთან დაკავშირებით სასამართლოები იყენებენ სპეციალური გაჭოლვის მხარდამჭერ ტესტებს, რითაც დგინდება შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენების ფაქტი.

გერმანიაში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის საკითხები ნაწილობრივ მოწესრიგებულია კანონმდებლობით, ხოლო ნაწილობრივ რეგულირდება სასამართლო პრაქტიკით. სასამართლო პრაქტიკის შედეგად ჩამოყალიბებულია Durchgriffshaftung-ის დოქტრინა, რომელიც Corporate Veil Piercing-ის ანალოგია. ამასთან, მშობელ-შვილობილი და აფილირებული კორპორაციების პასუხისმგებლობის საკითხი წესრიგდება გერმანიის სააქციო კანონით (AktG).

პარტნიორის პირად პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით საქართველოში სპეციფიური სიტუაციაა. კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის შესაძლებლობა მოწესრიგებულია „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით, რომლის თანახმადაც, შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენების შემთხვევებში, კორპორაციის პარტნიორებს შესაძლებელია დაეკისროთ პირადი პასუხისმგებლობა. მიუხედავად აღნიშნული მოწესრიგებისა, საკითხი სამეცნიერო კუთხით საქართველოში სრულყოფილად არ არის შესწავლილი. აგრეთვე არ არსებობს საბოლოოდ ჩამოყალიბებული სასამართლო პრაქტიკა. ბოლო დროს, კორპორაციული საფარველის გაჭოლვასთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მიიღო მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება და

კორპორაციის პარტნიორებს დააკისრა პირადი პასუხისმგებლობა. მიუხედავად აღნიშნული გადაწყვეტილებისა, ამ თემის ირგვლივ ღიად რჩება მთელი რიგი ისეთი საკითხები, როგორიცაა: გაჭოლვის წინაპირობების მკაფიოდ დადგენა, გაჭოლვის ტიპების განსაზღვრა, დაკავშირებული და აფილირებული კორპორაციების პასუხისმგებლობა და ა.შ.

„მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით დადგენილი პარტნიორის პირად პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით, საკითხის გარკვევა და მონესრიგება უნდა განხორციელდეს უცხოური სამართლის დოქტრინის და სასამართლოს პრაქტიკის მოშველიებით. საქართველოში კორპორაციული საფარველის გაჭოლვის პირობები ანალოგიური უნდა იყოს, რაც აშშ-ს და გერმანიის სამართლის დოქტრინაში გვხვდება. კრედიტორების ინტერესების დაცვის უზრუნველსაყოფად, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს სხვადასხვა სახის გაჭოლვის ფორმები: ვერტიკალური და ჰორიზონტალური გაჭოლვა, სამკუთხა გაჭოლვა, რევერსული გაჭოლვა და სხვ.

და ბოლოს, ვინაიდან საქართველოში საკონცერნო სამართლის საკითხები ნორმატიულად აღარ არის მონესრიგებული, სასურველია, მშობელ-შვილობილი კორპორაციების ურთიერთპასუხისმგებლობის საკითხის დადგენის მიზნით, გამოყენებული იქნეს აშშ-ს დოქტრინაში არსებული ერთიანი ეკონომიკური ჯგუფის თეორია და სასამართლოს მიდგომები.